

ہڑپا۔۔۔۔۔ پنجابی دی جمن بھوئیں

پنجابی بولی دی نینہ صدیاں پہلے پنجاب دی سُندر سوتھی تے من موئی دھرتی اُتے رکھی گئی سی۔ اجو کے سسے وی ایہہ شمار جگ دیاں وڈیاں بولیاں وچ ہوندا اے۔ ایہہ بولی مٹن یاں مرن والی نہیں پرسوال اے پئی اپنی جمن بھوئیں تے ایہدے نال کیہ ورتاراہور ہیا اے۔

پنجابی بولی دے پچھو کڑ اُتے جھات پائیے تاں پتا لگدا اے پئی بارھویں صدی وچ بابا فرید گنج شکر نے پنجابی شاعری دی نینہ کئی کرن لئی چوکھاکم کیتا۔ فیگرگو ناک، وارث شاہ، نوشہ گنج بخش، شاہ حسین، سلطان باہو، بلھے شاہ، حافظ برخوردار، نجابت، سچل سرمست، چراغ اعوان، خواجا غلام فرید، میاں محمد بخش تے دوجے لکھاری جغرافیائی سرحدوں تے فاصلیاں پنڈیاں دی پرواہ کیتے بنا ایس رُکھوں پانی لاندے رہے۔ پنجابی لڑی دے ایہناں ہیرواں دا کلاسک بھنڈا رچ دیاواں دی ایس دھرتی داماں اے۔

میں اک اردو زبان دا لکھاری ساں کجھ ورھے پہلے تائیں پنجابی پاروں گھپ انھیرے وچ۔۔۔۔۔ اک دیہاڑے ساہیوال دی پُرانی تواریخ دی کھوج تے بھال وچ ٹرڈا ٹرڈا ہڑپے دے کھنڈراں وچ جا پڑیا۔ ہڑپا ویسب دے کھوجکار ڈاکٹر جے ایم کینا ترن میرے انگریزی بولی وچ پوچھے اک سوال دا پنجابی وچ جواب دتا ”پڑپے دی بولی بھن لئی پنجابی دی پُرانی شکل کھوجنی پوے گی“۔

اودھی گل سن کے مینوں اِنج جاپیا، اچن چیت کسے گھپ انھیرے وچوں نکل کے چانن وچ آکھلوتا آں۔ میرے اندر خیال دا دیوا بلیا ”ایہ بدیسی بندا ساڈی پنجابی بولی بولدے نہیں سنگدا۔۔۔۔۔ تُوں ایس دھرتی دا پُتر ہو کے وی اپنی ماں بولی لکھن تے بولن پاروں سنگدا اپیاں۔۔۔۔۔“ خیالاں بھانہڑنے مینوں نویں راہ اُتے پادتا۔ گجھ پرکھ پڑچول نال پتا چلیا۔ پنجابی بولی ون سوتے روپ وٹا کے ہزاراں ورھیاں دا پنڈیا نیڑے ایتھوں تائیں اپڑی اے۔ آکھیا جاندا اے ”بارھاں کوہاں تے بولی بدل جاندا اے“ پانیاں دی آہنی چس ہوندا اے۔ سندھ، جہلم، چھماں، راوی، بیاس، ستلج تے گھاگھرا دریاواں دے پانیاں نیوی سپت سندھو ساخھی بولی نوں جمیا ہووے گا۔ ایہ بولی ہڑپا بولی دا ای اک روپ ہووے گی۔ کھوجکار تے سوجھوان ایس بولی دا کھوج کڈھ رہے نیں۔

پاکستانی بولیاں دے اک وڈے کھوج کار عین الحق فرید کوٹی نے صاف لفظاں وچ ہڑپے دی ڈھائی ہزار پرانی بولی وچ غیر آریائی کچھ ول اشارا کیتا اے۔ اوہناں نے پالی زبان جمن بھوئیں پنجاب متھدیاں ایس دا پنجابی نال گوڑھا تعلق دسیا اے۔ اوہناں نے پوٹھوہار جہنی پرانی جانگی زبان نوں وی قدیمی پنجابی دی اک بولی آکھیا اے۔ ایہہ اوہناں لوکاں دی بولی سی جہڑے بدیسی جھلاں آوراں توں بچن لئی جنگلاں بیلیاں وچ لگ چھپ گئے سن۔ کجھ ماہراں نے بلوچستان دی اجوکی براہوی بولی نوں ہڑپا رھتل دی زبان دا تسلسل دسیا اے۔ پراہیناں سوجھواناں دی گنتری بہتی نہیں۔ پوری گنگو فسکی نے ہڑپا ویسب دی دوجی بولیاں دی منڈا تے دراوڑی بولیاں نال ساکا چاری گندھی اے۔ ڈاکٹر سیتی چیٹرجی نت منیا اے پئی ویداں دی زبان وچ پھل، نیلا، ول (خوبصورت) شام پوجناورگے کئی لفظ دورا وڑی نہیں۔ ایسے طرحاں پنجابی بولی وچ وی حیاتی دے ہر شعبے نال تعلق رکھن والی لفظاں وی دراوڑی عنصر توں نہیں بچ سکے۔ فادرانچ ہیرس نے ہندستان دے جنوبی علاقے دی تامل بولی دا منڈھ پڑپا لوکاں دی بولی لکھیا اے۔

بہتے کھوج کاراں توں پکا پیڈا یقین اے پئی ہڑپے دے وسنیکاں دی بولی ای پنجابی دی قدیمی شکل اے۔ ایہناں دے موجب آریا قبیلے ایس جُوہ دیاں بولیاں توں تے نہیں مٹا سکے سگوں ویلے دے گیڑے نے اوہناں دی بولی توں فنا کر دتا۔ کھوجکاراں تے سوجھواناں دی کھوج ایہنتا راوی کردی اے پئی سندھی، کچھیری تے ہور کئی بولیاں پنجابی دی وکھو وکھ شکلاں تے اک دوجے دیاں بھیناں نیں۔

اج پنجابی دی جمن بھوئیں اُتے ایس بولی نال جہڑا سلوک ورتاراہور ہیا اے اوہ بہت کجھ سوچن اُتے مجبور کر رہیا اے۔ پاکستان وچ علاقائی بولیاں پشتو، بلوچی تے سندھی توں حق مل چکیا اے۔ پر پنجابی بولی توں مترنی ماواں نگر گیاں نیں۔ ایس بولی نوں مڈھوں مکاون دے جتن انگریز سسے توں شروع ہوئے پر پنجاب دیاں ماواں پنڈیاں تے گراواں نے پورے جگ وچ بالاں دی لکھائی پڑھائی لئی ماں بولیاں راہیں تعلیم دا وسیلا متھیا اے۔ گل بڑی صاف تے سیدھی اے پئی سکولے جانداں کول ماں بولی دے تن چار ہزار لفظاں دا بھنڈا ہوندا اے۔ مڈھلی تعلیم دا پنڈیا چھہ ست سالاں دی تھاں تن چار ورھیاں وچ مک جاوے گا۔ پر ساڈے پنجاب دی ریت نرالی اے۔ ایتھے بالاں نوں بھیس پادتا جاندا اے۔ اوہنوں اپنے لفظاں بھنڈا تے ہزاراں لفظ بھل کے دو تن سونویں لفظ سکھن اُتے مجبور کردتا جاندا اے۔ اوہدے گن جو ہر کھرن دی تھاں پنچ جانداں نہیں۔ سکول تے گھر دی بولی دا فرق اوہنوں دماغی طور اُتے گھرا رہن دیندا اے نہ گھاٹ دا۔ لفظاں دا فرق

اوہنوں گواچی گاں بنا دیندا اے۔ دھرتی نال اوہ جڑت تے پیاروی نہیں رہندا جھڑا ماں بولی دی رت پت وچ رچیا ہوندا اے۔ پڑھ لکھ کے سوٹ ٹائی پا کے جدوں اوہ اُچی کرسی اُتے بہندا اے تے فیرا نگریزی اردو بولیاں تے افسری وڈی شان اوہدی پچھان رہ جاندى اے۔ پنجابی بولی صرف گھراں دیاں کنڈھاں وچ ساہ لیندی اے۔ کیوں جے او تھے ایس بولی نال جڑی ہوئی کوئی ماں و سدی اے۔ ایہ ماواں اپنی بولی نوں مرن تے نہیں دین گیاں۔۔۔۔۔ پر پنجاب دے حاکماں داوی فرض اے پئی ماواں نے جھڑی بولی لوریاں تے کہانیاں راہیں اوہناں دے دل دماغ وچ قطر قطر انچوڑی اے اوہدے مان تران لئی آپنا فرض نبھاون پنجابی بولی نوں اوہدا حق دیون۔ جو یں بندے اُتے دھرتی دا فرض ہوندا اے ایسے طرحاں ماں بولی داوی فرض ہوندا اے۔۔۔۔۔ سگوں دوہاں قرضوں دے پلڑے برابر نیں۔

”تاریخ ساہیوال“ دے لکھیار، کھوجکار، کالم نگار، صحافی تے خطاط ایم اے اشرف 13 جنوری 2011ء نوں رب سوہنے نوں پیارے گئے“